

Ruotsin kielen tuntijako- ja varhentamisuudistus on epäonnistunut. Tämä käy ilmi SUKOLin ja Svenska nu -verkoston 2021 teettämästä tutkimuksesta, jossa selvitettiin ruotsin kielen opetusta ja oppimistuloksia uudistusten jälkeen.

SUKOL ja Svenska nu -verkosto tilasivat tutkimuksen, jossa selvitettiin, miten ruotsin opetuksen vuosiviikkotuntien määrä ja varhentaminen ovat eri kunnissa vaikuttaneet oppilaiden ruotsin kielen osaamiseen. Keskeisenä tutkimuskysymyksenä oli, onko uudistuksilla päästy niihin tavoitteisiin, joita niillä tavoiteltiin. Lisäksi tutkittiin, mitkä ovat olleet mahdollisia esteitä tavoitteiden saavuttamiselle.

Tutkimusaineisto kerättiin syys-lokuu-kuussa 2021 haastattelemalla kyselylomakkeella ja puhelinhaastatteluilla 196 yläkoulun ja 60 lukion ruotsin kielen opettajaa eri puolilta Suomea. Opettajat oli valittu satunnaisesti SUKOLin valtakunnallisten kokeiden käyttäjien joukosta. Aineistoa kerättiin myös valtakunnallisen B1-ruotsin kokeen arvosanoista. Aineistolle tehtiin sisällön-analyysi ja kvantitatiivinen analyysi.

Haastattelukysymykset olivat teemapohjaisia, joten vastaajilla oli mahdollisuus puhua laajastikin tutkimuksen kohteena olevista aiheista. Haastatteluaineiston laajuudesta huolimatta vastaukset olivat poikkeuksellisen samansuuntaisia. Voidaan arvioida, että ne kuvaavat hyvin opetushenkilöstön yleisiä näkemyksiä. Vastaukset olivat hyvin samanlaisia riippumatta siitä, miten uu-

Ruotsin tunnit eivät riitä kielen oppimiseen

Tero Kurki,
Minna Närvä
ja Mikael
Hiltunen.

distus oli vaikuttanut vastaajan omaan työtilanteeseen tai opetettaviin vuosiluokkiin.

Miksi ja miten varhennettiin?

Syksyllä 2016 B1-ruotsin opetus varhennettiin 6. luokalle suomenkielisissä peruskouluissa siirtämällä kaksi vuosiviikkotuntia vuosikursseilta 7–9 alakoulun opetukseen. Tuntijako- ja varhentamisuudistuksen tavoitteina oli vastata niihin ruotsin kielen oppimisen haasteisiin, joihin monissa eri selvityksissä oli kiinnitetty huomiota. Heikon ruotsin kielen taidon oli todettu vaikeuttavan monien oppilaiden kieliopintoja toisella asteella ja korkeakouluissa.

Ruotsia opiskellaan lähes kaikissa kunnissa kuudennella luokalla kaksi vuosiviikkotuntia, ja vuosiluokkien 7–9 kesken on jaettu kunnan ja koulun määrittämällä tavalla opetussuunnitelman vaatimat neljä vuosiviikkotuntia. Ennen vuoden 2016 uudistusta kaikki nämä kuusi vuosiviikkotuntia olivat vuosiluokilla 7–9. Monissa kouluissa on jaksojärjestelmän takia ruotsin opetuksessa myös taukoja, eli oppilaat eivät välttämättä opiskele esimerkiksi jonakin lukukautena ollenkaan ruotsia.

Kunnat voivat halutessaan lisätä vuosiviikkotunteja, ja ruotsin kielessä tunteja onkin lisätty joissakin kunnissa vaaditusta vähimmäismäärästä viiteen

Kuvat:
Tyra Therman
ja Svenska nu

Kieli	1. lk	2. lk	3. lk	4. lk	5. lk	6. lk	7. lk	8. lk	9. lk	Yht.
A1 (EN)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	18
A2 (SA, RA, VE)				2	2	2	2	2	2	12
B1 (RU)						2	1	1	2	6
B2 (SA, RA, VE)								2	2	4

Taulukko 1. Esimerkki erään Manner-Suomen kunnan kieltenopetuksen tuntijaosta

tai kuuteen. Näitä kuntia ovat muun muassa Helsinki, Espoo, Imatra ja Kemi.

Yläkoulussa opetus ei etene

Tutkimukseen osallistuneiden yläkoulun opettajien mielestä uudistuksella ei ole päästy niihin tavoitteisiin, joita sille asetettiin. Suuri osa vastaajista kokee, että uudistuksella ei ole saavutettu yhtäkään asetetuista tavoitteista. (Kaavio 1)

Enemmistö (noin 85 %) mielipiteensä esittäneistä suhtautuu positiivisesti varhentamiseen sinänsä. (Kaavio 2) Lähes 75 % vastanneista kritisoi kuitenkin opetustuntien siirtoa yläkoulusta alakouluun ja yläkoulun vähäisiä opetustunteja uudistuksen jälkeen. Vastauksissa tuotiin esiin, että yläkoulussa pitäisi olla vähintään kaksi vuosiviikkotuntia jokaisella vuosiluokalla, jotta opetussuunnitelman tavoitteet voitaisiin saavuttaa.

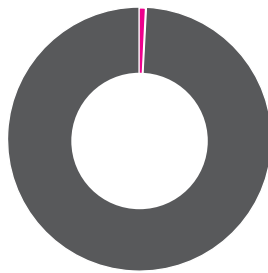
Monissa vastauksissa todetaan, että vähäisen tuntimäärän ja jaksojärjestelmän aiheuttamien opetustaukojen takia opetus joudutaan monesti aloittamaan alusta tai se ei etene käytännössä yhtään. Muita taukoja opetukseen aiheuttavat erilaiset lomat ja teemapäivät sekä oppilaiden muut poissaolot. Taukojen merkitys voimistuu, jos opetusta on vain keran viikossa tai opetuksessa käytetään tavanomaista (45 minuuttia) pidempiä oppitunteja. Yli kymmenen prosenttia vastaajista tuo esille vaikeudet, jotka johtuvat siitä, että joissakin tapauksissa voi tulla kokonaisen lukukauden pituisia taukoja ruotsin opetukseen. Tehokas oppiminen vaatii riittävän usein tapahtuvaa opeteltavien asioiden toistoa.

”Opetan sekä lukiossa että yläkoulussa. Lukioon tulevien taitotaso on romahtanut. Yläkoulussa on tuskaa opettaa yhtä viikkotuntia, kun siinä ei ehdi mitään ja viikossa sekä vähä mitä on käyty on unohtunut.”

Ensimmäinen tavoite opetussuunnitelmassa liittyy kulttuurin moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen kasvamiseen. Vastausten perusteella niissä kouluissa, joissa on vain neljä vuosiviikkotuntia yläkoulussa käytössä, ei tämän tavoitteen saavuttamiseksi ole riittävästi aikaa.

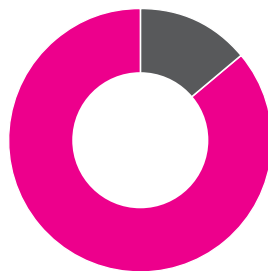
Puolet vastaajista otti esiin oppilaiden osaamisen heikentymisen, ja monesti kriittikki kohdistui taitoon tuottaa tekstejä. Perussanastoa ei ehditä käydä läpi. Monet ovat huolissaan opiskelijoiden osaamisesta jatko-opinnoissa.

Tutkimusta varten kerättiin aineistoa SUKOLin valtakunnallisten kokeiden tuloksista kouluista, joissa ruotsia

■ Onnistunut 1 %
■ Epäonnistunut 99 %

Kaavio 1. Varhentamis- ja tuntijako uudistuksen onnistuminen (yläasteen opettajat, n=196)

■ Suhtautuu negatiivisesti 14 %
■ Suhtautuu positiivisesti 86 %

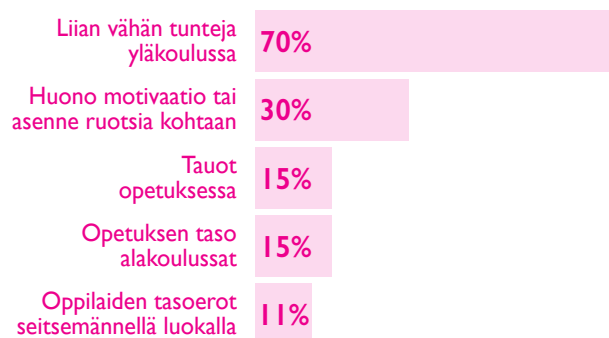
Kaavio 2. Varhentamiseen suhtautuminen (yläasteen opettajat, n=196)

opetetaan eri vuosiviikkotuntimääriä. Koetuloksia ja vuosiviikkotuntimääriä vertailemalla voidaan havaita, että lisätuntimäärä näyttää parantavan oppimistuloksia noin yhden arvosanan verran. Koronapandemian takia kokeen järjestämisessä oli vaikeuksia keväällä 2021, ja siksi otos ei ole erityisen laaja. Lisäksi on otettava huomioon, että että kunnat, joissa vuosiviikkotuntien määrä yläkoulussa on isompi, voivat poiketa oppilasrakenteeltaan ja ruotsin kielen osaamiseen liittyviltä taustatekijöiltään verrattuna niihin kuntiin, joissa tuntimäärä on opetussuunnitelman määrittelemä minimi. Jotkut näistä tekijöistä edistävät oppimista (esimerkiksi ruotsinkielinen vanhempi tai kas-

vuympäristö), toiset taas aiheuttavat haasteita oppimiselle (esimerkiksi maahanmuuttajatausta ja oppimisvaikeudet). Tulevissa tutkimuksissa olisikin hyvä selvittää laajemmalla aineistolla, miten tulokset vaihtelevat tuntimäärien vaihdellessa.

Pätevä opetus lisää motivaatiota

Uudistuksen keskeisimpiä tavoitteita oli oppilaiden motivaation ja asenteen parantaminen ruotsin kieltä kohtaan. Vastausten perusteella tämä ei näytä toteutuneen hyvin. (Kaavio 3) Joissakin yläkoulun opettajien vastauksissa viitataan siihen, että vähäisillä tuntimäärillä on vaikea pitää motivaatiota yllä, koska oppilaat eivät koe oppivansa riittävästi,

Kaavio 3. Oppimisen esteet ruotsin kielen opetuksessa (yläasteen opettajat, n=196)

ja tämä vaikuttaa erityisesti lahjakkaisiin ja ahkeriin oppilaisiin.

Jotkut vastaajista kokevat, että kuudennella luokalla on voitu saada positiivinen vaikutus motivaatioon, jos opettaja on ollut pätevä ja yläkoulussa on käytössä riittävä määrä oppitunteja. Alkavan B1-kielen opetusta on kuitenkin osoitettu suurelta osin sellaisille luokanopettajille, joilla ei ole kielen erikoistumisopintoja tai täydennyskoulutusta kielen opettamiseen. Tämä käy ilmi toisesta kyselystä, jonka SUKOL toteutti tänä syksynä OAJ:n ja Suomen Luokanopettajien kanssa.

Karvi tutki vuoden 2017 laajassa arvioinnissaan, millaiset valmiudet luokanopettajan koulutus antoi ruotsin kielen opettamiseen. Karvin arvioinnissa koulutuksen järjestäjien näkemys asiasta oli positiivisempi kuin opettaja-opiskelijoiden. Suurin osa opiskelijoista koki ruotsin kielen taitonsa kohtalaiseksi tai tyydyttäväksi, eikä opiskeluun sisällynyt heidän mielestään riittävästi ruotsin kielen opettamiseen valmistavia kursseja. On vaarana, että joissakin alakouluissa ruotsin opetus annetaan opettajille, joiden oma motivaatio, kiinnostus ja taidot opettamiseen eivät ole riittävät. Opetuksen järjestämisestä vastaavat tahot alakouluissa voivat antaa opettajille ruotsin tunteja muilla kuin opetuksellisilla perusteilla, jos ruotsin kieltä ei arvosteta tai sen opettamiseen ei koeta tarvittavan paljoa osaamista.

Nyt tehdyssä kyselyssä yli kymmenessä prosentissa yläkoulun opettajien vastauksista oppimista huonontavina syinä tuodaan esille opetuksen taso alakoulussa ja suuret tasoerot seitsemännellä luokalla.

Lukiassa osaaminen on huonontunut

Lukion opettajista 57 prosenttia oli sitä mieltä, että lukioon tulevien opiskelijoiden ruotsin osaaminen on huonontunut paljon viimeisen kahden lukuvuoden aikana, ja 36 prosentin mielestä osaaminen on huonontunut jonkin verran. (Kaavio 4) Seitsemän prosentin mielestä osaaminen on pysynyt samana. Huomioitavaa on, että kenenkään mielestä osaaminen ei ole parantunut.

Lukion opettajat ovat tehneet diagnostista arviointia aloittavien opiskelijoiden ruotsintaidoista kahden viime lukuvuoden aikana. Suurin osa arvioinnista keskittyy peruskielitaidon eri osa-alueiden osaamiseen eli esimerkiksi siihen, onko aloittavilla riittävä ruot-

sin kielen sanasto ja ymmärrystä kielen rakenteista. Syiksi oppilaiden osaamisen huonontumiselle lähes kaksi kolmasosaa opettajista mainitsi yläkoulun liian vähäisen tuntimäärän ja tauot opetuksessa. (Kaavio 5)

”Lukiassa huomaa, kun oppilaat tulevat eri kouluista, että joidenkin taso on todella heikko. Kun kysyy, paljonko oppitunteja oli yläkoulussa, on vastaus usein 4 vuosiviikkotuntia koko yläkoulussa. Etenkin heikkous näkyy sanavaraston puutteena, joka on huolestuttavaa.”

Lukion opettajat suhtautuvat positiivisesti varhentamiseen periaatteellisella tasolla. Lähes kaikkien vastaajien mielestä varhentamis- ja tuntijakouudistus on kuitenkin epäonnistunut. (Kaavio 6)

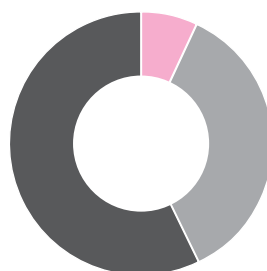
Suuri osa vastaajista oli sitä mieltä, että uudistus hankaloittaa opettamista, koska opetus joudutaan lukion ensimmäisellä luokalla aloittamaan alkeista. Opetuksen kanssa tulee kiire, koska lu-

kion opetussuunnitelman sisällöt pitää ehtiä käydä läpi.

Heikon ruotsin kielen taidon on todettu vaikeuttavan monien oppilaiden kieliopintoja toisella asteella ja korkeakouluissa. Ruotsin kielen muuttaminen vapaaehtoiseksi ylioppilastutkinnossa vuodesta 2005 asti on myös heikentänyt sen asemaa lukio-opetuksessa ja vähentänyt merkittävästi ylioppilaskokeeseen osallistuvien määrää.

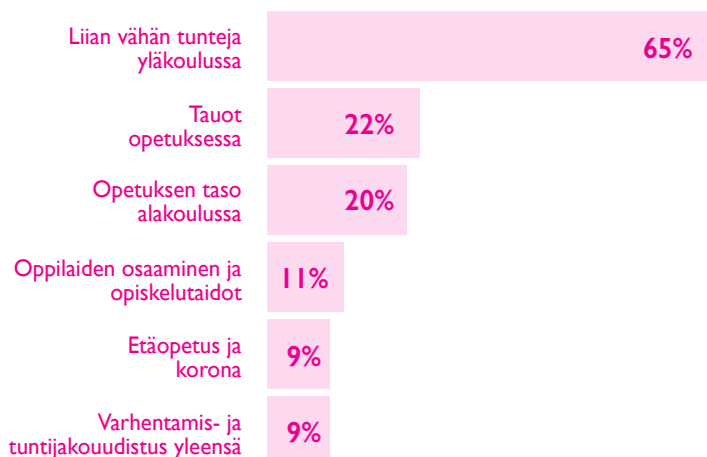
Tutkijan toimenpide-ehdotuksia

Uudistuksilla pyritään yleensä parantamaan jotain asiantilaa tai vähintään estämään sen huononeminen. Tämän tutkimuksen valossa tuntijako- ja varhentamisuudistuksella ei ole saavutettu kaikkia sille asetettuja tavoitteita, ja monella opetussuunnitelman osa-alueella on menty jopa huonompaan suuntaan. Erityistä huolta herättää jatko-opinnoissa ja työelämässä ruotsia tarvitsevien

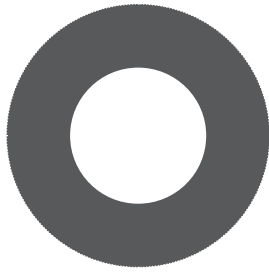

Kaavio 4. Oppilaiden osaamisen muutos kahden viimeisen lukuvuoden aikana. (lukion opettajat, n=60)

Oppilaiden osaamisen huonontumisen syyt %

Kaavio 5. Opettajien näkemys osaamisen muutoksen syistä. (lukion opettajat, n=60)

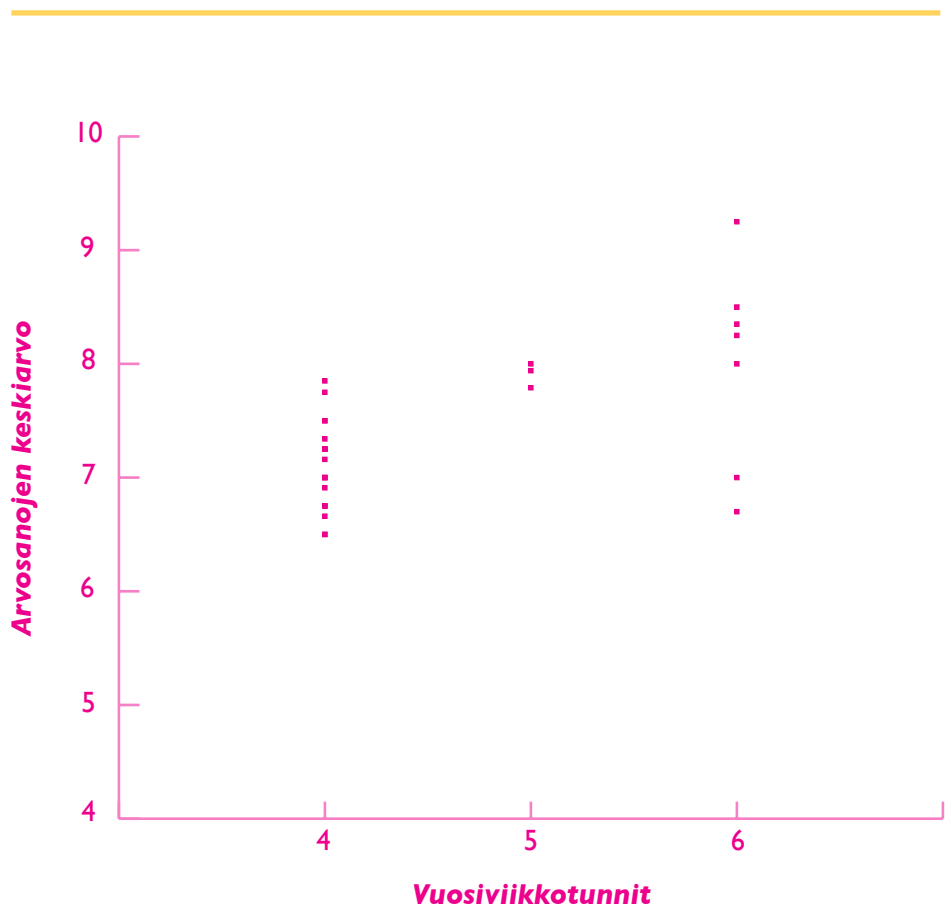
Kaavio 6. Varhentamis- ja tuntijakouudistuksen onnistuminen (lukion opettajat, n=60)

peruskielitaito. Pelkästään motivaation ja asenneilmapiirin parantaminen ruotsin kieltä kohtaan ei voi olla kielenopetuksen keskeinen tavoite, ja siihen pitää löytää muita keinoja. Motivaatiota lisää myös laadukas, kannustava ja kehittävä opetus, jota on tarjolla riittävästi.

Tarvitaan varhentamis- ja tuntijakouudistusta korjaavia toimia opetussuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ruotsinopettajien laaja näkemys on, että vuosiluokille 7–9 pitäisi palauttaa kaksi vuosiviikkotuntia, jotta kehitys kääntyisi parempaan suuntaan. Kuusi vuosiviikkotuntia yläkoulun aikana takaa paremmat valmiudet jatko-opinnoissa kuin nykyinen tuntijako. (Kaavio 7)

Varhentamisella on positiivisia vaikutuksia oppimiseen, mutta sen toteuttamistapoja ja vaikutuksia yläkoulun resursseihin kannattaisi tarkastella kriittisemmin. Myös opetuksen tason kehittämiseen alakoulussa kannattaa panostaa tulevaisuudessa, koska sillä on suuri vaikutus osaamisen lisäksi oppilaiden motivaatioon ja asenteisiin.

Koulutusta arvioivissa tutkimusorganisaatioissa olisi hyvä toteuttaa selvitys, onko varhentaminen vaikuttanut oppilaiden asenteisiin ja motivaatioon ruotsin kieltä kohtaan. Pitäisi myös tutkia, mitä mieltä oppilaat ovat tuntijaosta yläkoulussa. Onko esimerkiksi yksi vuosiviikkotunti riittävä oppimiseen, tai aiheuttavatko jakojärjestelmän tauot haasteita oppimiselle? Kielenopetuksen tutkimuksessa olisi hyvä selvittää, mikä on riittävä tuntimäärä vaadittavan kielitaidon saavuttamiseksi. Samoin varhentamisen optimaalinen ajankohta lapsen kielenoppimisessa voisi tuoda uusia näkökulmia tuntijakoon eri vuosiluokilla. ■

Kaavio 7. Vuosiviikkotuntimäärät yläkoulussa ja vuoden 2021 valtakunnallisen BI-ruotsin tulokset (n=30)

Lue tutkimus *Ruotsin kielen oppimistulokset tuntijako- ja varhentamisuudistuksen jälkeen* Svenska nun sivuilta: https://svenskanu.fi/wp-content/uploads/2021/10/Ruotsin_kielen_oppimistulokset_tuntijako-_ja_varhentamisuudistuksen_jalkeen.pdf

Artikkeli on ilmestynyt aiemmin Tempus-lehden numerossa 6/2021.